

Prioriteti programa za 2016.

Prioriteti

Podnositelje zahtjeva potiče se da razviju projekte u skladu s općim i posebnim ciljevima programa Europa za građane dok se istovremeno usredotočuju na posebne prioritete koje je utvrdila Europska komisija nakon savjetovanja s dionicima programa koji su zastupljeni u skupini za građanski dijalog i odboru za program.

Do sada su se ti prioriteti mijenjali svake godine. Od 2016. godine nadalje postat će višegodišnji i primjenjivat će se tijekom preostalog trajanja programa (2016. – 2020.) da bi podnositelji zahtjeva imali više vremena za planiranje i pripremu svojih projekata. Time se ne dovodi u pitanje mogućnost da Europska komisija u bilo kojem trenutku pregleda, prilagodi ili izmijeni popis prioriteta ako za to postoji potreba, nakon savjetovanja s dionicima programa zastupljenima u skupini za građanski dijalog i u odboru za program.

Za razdoblje 2016. – 2020. prioriteti su osmišljeni za poticanje rasprava o datumima od značaja za Europu i temama koje u sadašnje vrijeme imaju veliki odjek (za cjelinu europsko sjećanje) ili su ukorijenjene u socijalnoj, gospodarskoj i političkoj stvarnosti Europske unije (za cjelinu demokratskog angažiranja i građanskog sudjelovanja). Građane se poziva na sudjelovanje u tim refleksijama i raspravama putem projekata koji se pridržavaju općih obilježja programa (ravnopravan pristup, transnacionalnost i lokalna dimenzija, međukulturni dijalog i poticanje volontiranja) ili putem aktivnog angažiranja u organizacijama koje sudjeluju u programu Europa za građane.

Potrebno je razlikovati između:

- posebnih prioriteta za „europsko sjećanje” (cjelina 1);
- posebnih prioriteta za „demokratsko angažiranje i građansko sudjelovanje” (cjelina 2).

1. Posebni prioriteti za europsko sjećanje (cjelina 1)

1.1. Komemoracija važnih povijesnih prekretnica u novijoj europskoj povijesti

Jedan od ciljeva programa Europa za građane jest stvaranje prilika za raspravu o europskoj povijesti izvan nacionalnih perspektiva¹.

Putem cjeline 1 (europsko sjećanje), programom se želi promicati zajednička kultura sjećanja i međusobno razumijevanje između građana iz različitih država članica EU-a, ponajprije podržavajući projekte koji odražavaju važne povijesne prekretnice u 20. stoljeću u Europi i njihov značaj/posljedice za Europu danas.

Sljedeće komemoracije bit će prihvatljive za projekte tijekom razdoblja 2016. – 2020., ovisno o godini prijave:

Godina prijave	Prihvatljive komemoracije
2016	1936 Početak Španjolskog građanskog rata 1956 Politička i društvena mobilizacija u srednjoj Europi

¹ UREDBA VIJEĆA (EU) br. 390/2014 od 14. travnja 2014. o uspostavljanju programa „Europa za građane” za razdoblje 2014. – 2020. (SL L 115 od 17. 4. 2014., 3. stranica).

	1991 Početak jugoslavenskih ratova 1951 Usvajanje Konvencije Ujedinjenih naroda o statusu izbjeglica u vezi s izbjegličkom situacijom u Europi nakon Drugog svjetskog rata
2017	1917 Socijalne i političke revolucije, padovi carstava i njihov utjecaj na političku i povijesnu sliku Europe 1957 Ugovor iz Rima i početak Europske ekonomske zajednice
2018	1918 Kraj Prvog svjetskog rata – uspon nacionalnih država i neuspjeh stvaranja europske suradnje i mirnog suživota 1938/1939 Početak Drugog svjetskog rata 1948 Početak Hladnog rata 1948 Kongres u Haagu i europska integracija 1968 Pokreti za građanska prava i prava na prosvjed, invazija Čehoslovačke, studentski prosvjedi i antisemitska kampanja u Poljskoj
2019	1979 Izbori za Europski parlament – i 40 godina nakon prvog izravno izabranog EP-a 1979. 1989 Demokratske revolucije u srednjoj i istočnoj Europi te pad berlinskog zida 2004 Petnaest godina nakon proširenja EU-a u srednju i istočnu Europu
2020	1950 Schumanova deklaracija 1990 Ujedinjenje Njemačke 2000 Proglašenje Povelje Europske unije o temeljnim pravima

1.2. *Civilno društvo i građansko sudjelovanje pod totalitarnim režimima*

Pod totalitarnim režimima demokratski koncepti kao što su „civilno društvo” „društveni pokret”, „angažiranje”, „uključenje”, „Ustav”, „sloboda” i „demokracija” bili su prazni pojmovi. Primjerice, „popularna demokracija” nije bila ni „popularna” ni „demokratska”. Političke vođe izabrani su referendumom (više od 80 %) bez ikakve stvarne oporbe.

Političke demonstracije, izborne kampanje, javni skupovi i rasprave bili su samo parodije demokratskih rituala. Bili su namijenjeni legitimizaciji vlasti na snazi i uglavnom nisu bili ni spontani ni autentični, a omogućeni su prisilno. Upotrebljavali su se da bi se ljude podvrglo strogom redu i kontroli te za podržavanje određenih političkih orijentacija. Jedan od najznačajnijih činova demokratskog angažiranja, što je članstvo u političkoj stranci, također nije korišten za svoju prirodnu svrhu (tj. sudjelovanje u javnom životu i utjecaj na njega). Obično je služio za dokazivanje odanosti monolitnoj stranci, njegovanju službene istine i uglavnom se iskorištavao za dobivanje pristupa određenim pozicijama ili uslugama. Službena tijela također su monopolizirala i iskričljavala javne informacije bez nezavisne protuteže.

Za razliku od toga, autentični društveni pokreti koji su potjecali iz civilnog društva često su bili izopćeni, ugroženi ili potisnuti jer su totalitarne vlasti smatrale da nisu vjerni, da su izdajnički ili društveno opasni. Trebali su se skrivati, pružati otpor ili davati ustupke. Sva javno izražena drugačija mišljenja bila su tretirana kao „disidentstvo”. Sloboda govora bila je zabranjena. Političke se odluke primjenjivalo bez ozbiljne rasprave ili razmatranja. Na određeni način jednostranački sustav usvojio je i iskoristio civilno društvo i demokratske pokrete, što je svojstveno totalitarnim režimima.

Oslanjajući se na totalitarna iskustva, podnositelji zahtjeva trebaju razviti refleksiju o zloupotrebi i prisilnom preuzimanju demokratskih rituala, osobito putem propagande i službenih medija. trebaju se usmjeriti na razlike između lažne i stvarne demokracije te naglasiti prednosti živog, jakog i nezavisnog civilnog društva.

Cilj je pokazati da su organizacije civilnog društva nezamjenjiva veza između građana i vlasti; da uistinu igraju važnu ulogu u demokratskim režimima da bi doprle do građana te obznanile i prenijele njihove probleme na političkoj razini.

Putem svojih projekata podnositelji zahtjeva također se trebaju dotaknuti važnosti suvremenih demokratskih ostvarenja kao što su vladavina prava, javne slobode i građanska prava te će naglasiti ranjivost građanskih prava (sloboda govora, pravo glasa...) bez jakih protuteža. Cilj je isto tako raspravljati o konkretnim načinima i mehanizmima kojima se javne slobode i građanska prava mogu sačuvati i kojima se građanski dijalog može osigurati na razini EU-a i na nacionalnoj razini.

1.3. Izopćenje i gubitak državljanstva pod totalitarnim režimima: izvlačenje pouke za danas

Pod totalitarizmima 20. stoljeća neki su građani lišeni svojih temeljnih prava do te mjere da ih se isključilo iz društva: Židovi pod nacističkim režimom, politički „prijestupnici” pod komunističkim režimima. Tim je građanima postepeno bilo zabranjeno raspravljati, glasati, sudjelovati u javnim poslovima, raditi, boraviti i slobodno se kretati, pristupati javnim dobrima zbog svojeg podrijetla, uvjerenja ili mišljenja.

Totalitarni režimi upotrebljavali su izopćenje kao način za neutralizaciju ljudi za koje se smatralo da su prijetnja i kao način za jačanje svoje vlasti nad ostatkom stanovništva putem terora. Pod opravdanjem varljivih ideologija i uz podršku obmanjujuće propagande, nepoštenih zakona i represivnih struktura, ti su režimi mogli sakriti masovna ubojstva i ukloniti potencijalne protivnike.

Zbog njihovih smrtonosnih posljedica, trebalo bi analizirati i raspravljati o procesima iz prošlosti i izopćenjima da bi iz toga izvukli pouku za danas. U svojim projektima podnositelji zahtjeva trebaju obraditi sljedeće teme i pitanja: Kada možemo smatrati da se kategorija stanovništva izopćuje? Kako prepoznati „žrtveno janje” i dekonstruirati diskurs koji vodi do izoliranosti i marginalizacije? Kako se možemo nositi s političkim diskursima koji se koriste strahovima, predrasudama i mržnjom prema određenim kategorijama stanovništva i kako možemo razviti protuargumente? Kako se boriti protiv govora mržnje koji se širi društvenim medijima i internetom? Koji su obrazovni alati i pravni instrumenti na razini EU-u i na nacionalnim razinama za borbu protiv rasizma i ksenofobije (kao što su antisemitski, antiromski, antimuslimanski osjećaji i slično), kao i homofobije i izopćenja protiv drugih manjina?

1.4. Demokratska tranzicija i pristupanje Europskoj uniji

Za mnoge države članice koje su u svojoj novijoj povijesti doživjele tranziciju prema demokraciji, pristupanje Europskoj uniji odigralo je važnu ulogu u podržavanju i konsolidiranju demokratizacije. Na primjer, kroz sustav „demokratskog uvjetovanja” pretpristupnim članstvom potaknule su se političke promjene i strukturne reforme, ojačao se administrativni kapacitet i poboljšala se zaštita manjina.

U projektima koji se financiraju u sklopu programa Europa za građane potrebno je analizirati kako je perspektiva pristupanja EU-u utjecala na demokratske standarde i prakse prijašnjih diktatura ili autoritarnih režima. U njima se također treba dotaknuti uloge članstva u EU-u u procesu demokratske tranzicije. U projektima se posebno treba usredotočiti na povijesne događaje, prekretnice ili korake koji su obilježili ovaj spor proces promjena i naglasiti na koje su načine pridonijeli prevladavanju prošlosti, postizanju krajnjeg cilja „povratka u Europu” i izgradnji budućnosti. U projektima je potrebno istaknuti ključne pokretače ovog procesa i naglasiti poteškoće do kojih je došlo ili poteškoće koje i dalje traju, osobito nakon ukidanja uvjetnog pretpristupnog članstva i pristupanja EU-u. Dok se istovremeno analiziraju proširenja ostvarena u ovim posljednjim desetljećima i njihovi rezultati u smislu demokratizacije, u projektima je potrebno otvoriti raspravu o poželjnosti budućih proširenja ili drugih vrsta partnerstva sa susjednim zemljama EU-a.

2. Posebni prioriteti za „demokratsko angažiranje i građansko sudjelovanje” (cjelina 2)

2.1. Razumijevanje euroskepticizma i raspravljanje o euroskepticizmu

Euroskepticizam se proširio u državama članicama do te mjere da je došlo do prekrajanja političkih karata i narušavanja tradicionalnih političkih podjela. Sam se pojam odnosi na vrlo raznolike vrste stavova u odnosu na izgradnju Europe, u rasponu od puke kritike njegovih sadašnjih modaliteta integracije (eurokriticizam) do direktnog neprijateljstva prema samoj Europskoj uniji (eurofobija).

S obzirom na svoj sve veći utjecaj na političke programe unutar država članica i Europskog parlamenta i njegovoj široj publici u pojedinim izbornim jedinicama, euroskepticizam je postao stvarnost koja zahtijeva daljnje ispitivanje, raspravu i razumijevanje. Predlaganjem alternative za „sve bližu Uniju”, dovodi se u pitanje način na koji se izgradnja Europe promišlja, provodi i vodi od samog početka. Kao istinski demokratski javni prostor, EU bi trebao uzeti u obzir ovu političku stvarnost bez ikakvih predrasuda i pozvati građane EU-a, koji nisu potpuno uvjereni u njezine prednosti ili su razočarani njezinim rezultatima / trenutačnim usmjerenjima, da se njihov glas čuje.

U tom smislu, podnositelje zahtjeva potiče se na osmišljavanje projekata koji se dotiču razumijevanja euroskepticizma i koji potiču rasprave o njegovim implikacijama za budućnost Europske unije. U isto vrijeme, pozvani su da objasne prednosti politike EU-a, priznaju poteškoće do kojih je došlo i izazove koji slijede, kao i da iznesu postignuća EU-a i trošak bez Europe.

U takvim raspravama mogu se obraditi sljedeće teme i pitanja: Kako možemo definirati euroskepticizam? Je li to nedavni politički fenomen, pogoršan financijskom krizom, ili stariji trend? Zašto se razvija? Koji je sinonim za euroskepticizam? Dovodi li euroskepticizam u pitanje samu europsku integraciju ili samo sadašnje modalitete? Predstavlja li ustrajni, rastući i nepovratni raskol između građana i EU-a? Koje su posljedice euroskepticizma na uvjete građanskog sudjelovanja i demokratskog angažiranja na razini EU-a i na nacionalnoj razini? Predstavljaju li euroskeptici homogenu skupinu ili možemo pronaći različite vrste euroskeptika? Kako šire svoje ideje? Koji faktori predviđaju snažnu podršku/opoziciju europskoj integraciji (društveni položaj, stav prema globalizaciji, gospodarski interes, osjećaj zajedničke pripadnosti, vrijednosti, utjecaj političkih kultura, vezanost za socijalnu sigurnost...)? Može li EU utjecati na te čimbenike? U kojoj se mjeri treba pozabaviti glavnim problemima euroskeptičnih građana EU-a i uzeti ih u obzir u politici EU-a? Na koji bi način to moglo pomoći u približavanju Europske unije njezinim građanima? Koje su opasnosti

euroskepticizma za europsku integraciju i njezinu budućnost? Kako učiniti kritiku prema EU-u korisnim i pozitivnim pokretačem za izgradnju Europe na duge staze?

2.2. *Solidarnost u vremenima krize*

Pojam solidarnosti obično se odnosi na međusobnu podršku unutar skupine ujedinjene zajednicom interesa ili zajedničkim vrijednostima. To je usko povezano s konceptom velikodušnosti, ali i uzajamnosti i odgovornosti.

Što znači solidarnost za politički subjekt koji se sastoji od nacija-država kao što je Europska unija, posebno u vrijeme krize? Koja su pravna, politička, ekonomska, pa čak i etička ograničenja europske solidarnosti?

Pitanje solidarnosti u odnosu na odgovornost sve se više postavlja u kontekstu drugih područja politike, kao što je migracija. Dugoročno gledano, pitanje solidarnosti može ugroziti unutarnju koheziju u Europskoj uniji i stoga zahtijeva široku raspravu.

Putem svojih projekata, podnositelji zahtjeva trebaju istaknuti i ocijeniti postojeće mehanizme solidarnosti unutar EU-a. Trebaju se također dotaknuti područja politike u kojima bi takvi zajednički mehanizmi mogli biti korisni i gdje bi se kao takvi mogli razviti. Trebaju uzeti u obzir i druge moguće kanale europske solidarnosti poput volontiranja, donacija, zaklada, organizacija civilnog društva, dobrotvornih organizacija, grupnog financiranja itd.

U tim projektima građani će dobiti priliku za bolje razumijevanje i raspravljavanje o dodanoj vrijednosti intervencije EU-a u vrijeme krize, kada se nacionalni odgovori čine nedostatnima, dok će se istovremeno istaknuti druge strane / ograničenja takvih mehanizama solidarnosti u smislu odgovornosti i financijskih troškova. Pridonijet će prevladavanju nacionalnih percepcija krize poticanjem međusobnog razumijevanja situacije te stvaranjem foruma na kojima se može konstruktivno raspravljati o zajedničkim rješenjima.

2.3. *Borba protiv stigmatizacije „imigranata” i razvijanje protuargumenata za poticanje međukulturnog dijaloga i međusobnog razumijevanja*

U današnje vrijeme stigmatizaciju redovito upotrebljavaju ekstremistički ili populistički pokreti protiv „drugih”, „stranaca”, „imigranata” ili „manjina” u sadašnjem političkom diskursu.

Na temelju visokih razina nezaposlenosti i socijalne nesigurnosti birača te straha od globalizacije i terorizma, „imigrante” se smatra odgovornima za sve nedaće ili su predstavljeni kao potencijalne prijetnje očuvanju nacionalnih životnog standarda, socijalne kohezije i unutarnje sigurnosti. Njihova se stigmatizacija odvija kroz političku propagandu, govor mržnje i namjernu obmanjujuću retoriku koji spaja odvojene koncepte (krizu i migraciju; terorizam i migraciju) da bi se nacionalne zajednice ujedinile protiv imenovanih žrtvenih janjaca.

Takvi politički diskursi pogoršavaju ksenofobiju, netoleranciju i diskriminacije te ugrožavaju koheziju društava Europske unije. Takvim resursima može doći do ograničavanja temeljnih prava manjina, podizanja novih granica, ometanja integracije i međusobnog razumijevanja i donošenja zakonodavstva protivno temeljnim vrijednostima na kojima se temelji Europska unija. U isto vrijeme, njima se može potaknuti daljnja marginalizacija među najugroženijim ili isključenim ljudima u društvima EU-a (stanovništva koja su društveno zapostavljena i u

nepovoljnom položaju, što često uključuje mlade i ljude koji nisu podrijetlom iz EU-a) te u nekim slučajevima čak izazvati radikalizirana ponašanja.

U tom kontekstu, program Europa za građane financirat će projekte kojima se potiču međukulturni dijalog i međusobno razumijevanje kroz sudjelovanje državljana iz država članica, a možda i državljana zemalja izvan EU-a koji zakonito borave u EU-u. Tim je projektima potrebno pomoći u prevladavanju stereotipa o imigrantima dekonstrukcijom prošlih i sadašnjih procesa stigmatizacije. Njima će se također promicati tolerancija i poštovanje zajedničkih vrijednosti te će se protuargumentima promicati točnija percepcija koju građani EU-a imaju prema državljanima zemalja izvan EU-a. Budući da je integracija dvosmjerni proces, potrebno je razraditi načine poticanja građanskog sudjelovanja državljana zemalja izvan EU-a koji zakonito borave u EU-u.

2.4. Rasprava o budućnosti Europe

S obzirom na činjenicu da građani ne moraju nužno uzeti u obzir sadašnju Europsku uniju kao sredstvo pozitivne promjene, trebalo bi ih ispitati o vrsti Europe koju žele. Potrebna je dugoročna vizija i novi razgovor o Europi, koji su pozitivni i usmjereni na budućnost, i koji bi posebice bili privlačniji mlađoj generaciji.

Naravno, ta bi se rasprava trebala temeljiti na poukama naučenima iz povijesti, a osobito na konkretnim ostvarenjima Europske unije. No, njome bi se također trebale ponuditi nove poruke i u njoj bi se trebalo raspravljati o mogućim akcijama koje Europska unija može poduzeti interno, da bi učvrstila svoju društvenu, gospodarsku i političku koheziju, i međunarodno, da bi očuvala vodeću ulogu u pretežno globaliziranom svijetu koji se suočava s globalnim pitanjima.

U komunikaciji u kojoj se izvještava o izborima za Europski parlament 2014. Komisija je, gledajući u buduće izbore 2019., naglasila važnost *„prepoznavanja načina kojima se može ojačati europska dimenzija i demokratski legitimitet procesa odlučivanja u EU-u te i dalje istraživati razloge i riješiti uzroke trajno niskog odaziva na izbore u nekim državama članicama. To ukazuje na nužnost prepoznavanja dodatnih načina za poticanje sudjelovanja u sljedećim izborima, posebno pravodobnom podrškom nacionalnim, regionalnim i lokalnim kampanjama podizanja svijesti².“*

U tom kontekstu građane bi također trebalo pitati i oni bi trebali raspravljati o konkretnim načinima za stvaranje demokratske Unije da bi ih se ponovno aktiviralo u europskom projektu. Pored sudjelovanja u izborima i drugih kanala predstavničke demokracije, posebnu pažnju treba posvetiti instrumentima građanskog sudjelovanja (kao što je europska građanska inicijativa), kao i inovativnim programima e-sudjelovanja, kao što društveni mediji te informacijske i komunikacijske tehnologije.

Građane se poziva na sudjelovanje u ovoj raspravi kroz projekte ili kroz aktivan angažman u organizacijama koje sudjeluju u programu Europa za građane. Rasprava ne bi trebala biti ograničena na one koji već podupiru ideju Europske unije, već treba doprijeti do građana koji odbacuju ili dovode u pitanje Europsku uniju i njezine uspjehe, odnosno onih koji su prema njoj ravnodušni.